

széd gyógyító tisztaságának vagy pusztító mérgeének a hatásait kutatjuk az emberi kapcsolatainkban, vagy ha azt akarjuk megérteni, hogy kizárja-e egymást a tudomány és a hit?

Mit jelent a megtartó ismeret, ha horoszkópról, babonáról, vagy netán a szektás lelkület természetrajzáról van szó? És nyújt-e segítséget akkor, amikor a szó szerint egyre fojtogatóbb ökológiai problémáink közepette vagy éppen a migránsválság sűrűjében próbálunk tájékozódni?

Ilyen és hasonló kérdéseket igyekszik körbejárni e könyv valamennyi írása.

Recensio

Collegium Doctorum. Magyar református teológia 13. (2017/1).

ISSN HU 1787–128X, 142 old.

A *Collegium Doctorum* felelős szerkesztője, Hodossy-Takács Előd ezt közli a *Lectori salutem* soraiban: „Ebben az évben [ti. 2017-ben] minden a reformációról szól. Beszélünk hagyományainkról, kulturális javainkról, büszkén idézzük fel hitünk hőseinek példáját, helyi nagyjainkat, iskoláink történetét, születnek pályázatok, megjelenik egy sor tanulmány, kötetek, még regény és dráma is, és ez így helyes. A teológus számára az is egyértelmű, hogy ez az év a szembenézés, értékelés és a jövőbe tekintés rendelt ideje is. A számvetésé. [...] Engedjük, hogy Isten szava utolérjen bennünket.” (5–6. old.)

Az első tanulmányt Németh Tamás írta: *A református felsőoktatás pedagógiai*

problémái címmel (7–26. old.) Alcímei:

1. *Örökségünk.* 2. *A korszerű felsőoktatási pedagógiai módszerek és törekvések.* 3. *Az interneten felnőtt fiatalok a felsőoktatásban.* 4. *A modernizáció lehetősége a református felsőoktatásban.* Történelmi vonatkozásban a mohácsi vész előtt Pápán már működött egy városi-plébániai iskola, amely 1535-ben már „reformált szemléletű” volt. 1560 és 1578 között itt tanított Sztárai Mihály reformátor, költő, énekszerző és pedagógus. Az oktatásmódszertan fejlődési technikájának tekintetében megállapíthatjuk, hogy a „gépesített oktatás” igazi és nagy hátránya éppen az, hogy a modern technika az oktató és a hallgató közé áll, s ez akadályozza az interaktivitást és a kreativitást.

Karasszon István tanulmányának címe: *A héber történetírás problémái, Ezsdrás és Nehemiás könyvén bemutatva.* (27–38. old.) Az újabb kutatások azt igazolják, hogy e két próféta könyv ugyanazokat a történelmi eseményeket írja le, de konstrukciójuk különbözik egymástól. A zsidó tradíció Ezsdrásnak tulajdonítja a Tóra áthagyományozását a jeruzsálemi templom megsemmisülése után. A két könyv egyrészt személyes emlékezés, másrészt pedig hivatalos beszámoló. A szerző ezt állapítja meg végkövetkezésében: „A történelmi hely tehát jól fel van vázolva e két könyvben, a források dokumentumértéke is vitathatatlan.” (36. old.)

Jenei Péter tanulmányának címe: *Beolvadva, szomszédságban vagy elnyomva? A jövevényekkel szembeni bánásmód három típusa a Józs–Bír narratív tradícióiban.* (39–61. old.) A tanulmány alcímei: *Bevezetés. A korai jövevénytörvények szelleme. Jövevénystratégiák a Józs–Bír-ban. 1. Ráhab és családja. 2. Kéniták. 3. Gibeoniták. Konklúzió.* Ez a tanulmány előadasként hangzott el a Doktorok Kollégiuma ösztövségi szekciójában (Pápa, 2015. júl. 2–5). Az előadás szerkesztett változatának elkészítése a Tempus Közalapítvány által meghirdetett Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj – 2016 keretében valósult meg. A jövevénység kérdésköre a pátriárkák történetére összpontosít: Izrael ősatyái és törzsei, a pusztai vándorlás, a honfoglalás és letelepedés, illetve a korai királyság kora. A szerző világosan fogalmaz az asszimiláció kérdésében: „Az asszimiláció stratégiája: az egyik egy olyan szoros, privilégiumokban gazdag, patrónus-kliens típusú viszonyrendszer, amelyben a jövevény az identitás fokozatos feladá-

sa szerint idővel teljesen beolvad a helyi közösségbe [...]” (55. old.)

A következő tanulmányt Kókai Nagy Viktor írta: *A bálványok hatalma az 1. Korinthusi levélben. Kálvin értelmezésének összevetése a mai állapotokkal.* (62–75. old.) Az írás kettős vonatkozásban szól a bálványok mint hatalmak kérdésköréről: az első az áldozati hús fogyasztásának a problémája, a második pedig a néma bálványok említése az 1Kor 12,2 alapján. A tanulmány végén ezt a megállapítást olvashatjuk: „Összegzésképpen elmondható, hogy Pál a bálványok hatalmát alapvetően a hit és tudás viszonyának tisztázására használja ellentétként. Miközben az alapkérdés a bálványoknak bemutatott áldozat húsának fogyasztása (1Kor 8,4), Pál a probléma gyökerére, a tudásra, ismeretre mutat rá. Ennek a tudásnak lényege abban áll, hogy vannak

ugyan emberfeletti hatalmak, de ezektől Krisztus megszabadította a benne hívőket. A kisiklást az okozhatja, ha az ember hite inog meg.” (73. old.)

Oláh Róbert tanulmányának címe: *Mélius Juhász Péter saját kezű ajánlásai*. (76–90. old.) A tanulmány a következő alcímek alatt tárgyalja a kérdést: *Unitáriusellenes iratok Genfben; Josias Simler munkája Győrben; A debreceni zsinat iratai Augsburgban; Dávid Ferenc vitáirata Vasterasban; Mélius állítólagos széjegyzetei Budapesten; Összegzés*. A szerző ezt jegyzi meg tanulmányának végén: „Az antitrinitáriusokkal folytatott felekezetközi vitának református részről Mélius Juhász Péter volt az egyik kulcsszereplője, műveinek valamivel több, mint harmada kifejezetten az antitrinitáriusok ellen született, s a további munkáiban is jelentős területet szentelt az ellenük folytatott harcnak, különösen a Szentháromság-tan védelmének. Nem meglepő tehát, hogy a fent bemutatott, saját kezű bejegyzéseivel ellátott munkák is kivétel nélkül ehhez a küzdelemhez kapcsolódtak.” (88. old.)

Bognárné Kocsis Judit *Karácsony Sándor társas kapcsolatápolásról vallott nézete és gyakorlata* című írásának (91–109. old.) alcímei: 1. *Bevezetés*. 2. *A társas kapcsolatok jellemzői, egyénre gyakorolt hatása*. 3. *Karácsony Sándor társas kapcsolat-kialakítási stratégiája*. 4. *Karácsony Sándor társas kapcsolat-kialakításának gyakorlata, annak viszbangja, kritikája*. 5. *Karácsony Sándor kapcsolatainak napjainkban tetten érhető hatása*. 6. *Összegzés*. Az utolsó alfejezetben ezt olvashatjuk: „Jól látható, nyomon követhető, hogy Karácsony Sándor társas kapcsolatokra vonatkozó elveit a gyakorlatban is alkalmazta. Közösség-szervező képessége vitathatatlan.

Korán felismerte a társas kapcsolatok kialakításának és megőrzésének jelentőségét, és kezdett neki úttörő munkájának. Kidolgozott egy társas lélektanon alapuló rendszert, amely az embert a maga teljességében, fizikai-lelki egységében láttatja. Pedagógusként kiemelte és alapvető feladatának tekintette a vertikális és horizontális irányú kapcsolatokra történő nevelést.” (106. old.)

Örsi Julianna tanulmánya, *Az egyházi és állami intézmények szerepe a 19. században* (110–118. old.), a következő alcímek alatt bontja ki a felvetett témát: 1. *A házasság mint intézmény meghatározása*; 2. *II. József házassági rendelete; Új házasság, bírói lépések*; 3. *A házasság felbontási folyamata az állami bíróságok 19. század eleji gyakorlatában*. 4. *A válás gyakorisága és a válóperek kezdeményezői a 19. század első felében*. 5. *Válódi válókok*. Örsi Julianna tanulmányából megtudhatjuk: „A házassági kötelékkel kapcsolatos szabályozás a kora újkorban Magyarországon az egyház felügyelete alá tartozott. Az állam befolyásolása a 18. században kezdődött. Különösen II. József házassági rendelete, amely a felvilágosodás szellemében született, meghatározóvá vált a polgári házassági jog kialakulásában. A folyamatban jelentős szerepe volt a protestánsok azon álláspontjának, amely szerint a 19. században is alkalmazták II. József házassági rendeletét.” (115. old.)

A tanulmánykötet utolsó tanulmányát Adamekné Németh Zsófia írta: *Isten kegyelmével kapcsolatos kételemek és tisztázási lehetőségek a hitfejlődés során – teológiai és személyiségpszichológiai megközelítés*. Alcímei: 1. *Az öntörvényűség és más-törvényűség harca, Jézus Krisztus mint válasz*; 2. *A világgal kapcsolatos hiedelmek*

elbágyása mint a hitfejlődés lehetőségére komoly krízissel jár; 3. A poszttraumás növekedés lehetősége; 4. A belső feszültség feldolgozásának tere; 5. A belső feszültség feldolgozatlanságának okai. A tanulmány összegzése kiemeli: „Az örökletben való részesedésbe és annak eszkatologikus kiteljesedésébe vetett hit mint Isten kegyelmének helyes értelmezése és elfogadása nem mentesíti a hívő embert a földi lét kihívásaival való szembenézéstől és megküzdéstől, hanem éppen e folyamat nyomán alakul és stabilizálódik. A Jézus követésének elfogadásából következő elkerülhetetlen nehézségekkel való megküzdés komoly, személyre szabott feladat, ami

felveti azt a kérdést, hogy e folyamat során hogyan tudja valóságként érzékelni az egyén azt, hogy Isten nem érzéketlen személyes sorsa iránt, illetve hogyan vezet mindez növekedéshez [...]. Hiszen hívő emberként erőforrásainkat és megküzdéseinket tekintve is vannak olyan eszközeink, amelyek a szekuláris megküzdési stratégiákhoz képest plusz lehetőségeket hordoznak.” (126. old.) Hasznos, hogy minden tanulmány végén bőszéges bibliográfiát találunk.

A kötet egy könyvrecenzióval és két könyvajánlóval zárul.

Bányai László